

Debatti, dialogi vai molemmat? Väittelystä opetusmenetelmänä käytännönläheisesti

Tuukka Tomperi

10.4.2026

www.tuukkatomperi.fi

Mielikuvat?

”opponointi”

”puolustaminen” / ”vastustaminen”

”väittelemineen”

”argumentaatio”

?

Leena Kurki & Tuukka Tomperi

***Väittely opetusmenetelmänä
Kriittisen ajattelun, argumentaation
ja retoriikan taidot käytännössä***
(niin & näin -kirjat, 2011)

Näkökulmia väittelevään argumentaatioon esim. YLEn
Aristoteleen kantapää -ohjelmassa:

Hyvän väittelyn vuosituhantiset perinteet eivät kaadu yhteen
presidenttiin (Tuukka Tomperi 4.11.2020)

<https://areena.yle.fi/audio/1-50634237>

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/11/04/vastapuolen-kuunteleminen-nostaa-vaittelyn-tasoa>

Riitely on taitolaji – kiistelyn keinoja voi harjoitella (Jarkko S.
Tuusvuori 10.2.2021)

<https://areena.yle.fi/audio/1-50712429>

Opettajille suunnattu verkkokurssi väittelyn käyttämisessä
opetuksessa, European School Education Platform of EU
Academy:

[Using debate to build critical thinking and communication skills](#)

Kurssi on pysyvästi avoinna ilmaiseksi ja omalla tahdilla
suoritettavaksi verkkokurssina, tarvitaan vain rekisteröityminen
(profiilin tekeminen) EU:n verkkokurssien järjestelmään

Argumentaatio- ja väittelytaitojen kaksi ulottuvuutta:

Ajattelutaidot ja tietämys

– tiedollinen asianhallinta, argumentatiivinen ajattelu, harkintakyky (kreik. *fronēsis*, lat. *prudentia*), kriittinen ajattelu

&

Kommunikaatio- ja vaikuttamistaidot

– puhetaidot, esiintymistaidot, kuuntelutaidot, vuorovaikutustaidot

Historiallinen alkuperä antiikin Kreikassa

dialektiikan taito (kreik. *dialektikē tekhnē*)

- ajattelun, päättelyn, keskustelun, kyselyn, väittelyn
taito → filosofia, tiede, tutkimus ja opiskelu

&

retoriikan taito (*rhetōrikē tekhnē*)

- puheen, politiikan, esiintymisen, vaikuttamisen taito
→ kansankokoukset, oikeuskäytäntö, lainsäädäntö,
sodasta päättäminen jne.

”Retoriikka ja dialektiikka ovat rinnakkaisia taitoja, sillä kummatkin käsittelevät asioita, jotka ovat yleisiä ja tavallaan kaikkien ymmärrettävissä ja jotka siten eivät kuulu minkään erityistieteen alaan. [K]aikki ihmiset ovat jollakin tavoin tekemisissä näiden molempien taitojen kanssa, sillä **kaikki koettavat jossakin määrin arvostella tai perustella käsityksiä, joko puolustautuakseen tai syyttääkseen.**”

(Aristoteles, *Retoriikka* I.1. 1354a)

Merkittävä osa eurooppalaisen oppi- ja sivistyshistorian (kasvatuksen ja tieteen) alkuperästä tiivistyy siihen, miten dialektiikka ja retoriikka kehittyivät korkeimman opetuksen ytimeksi kreikkalaisen (ja myöhemmin roomalaisen) kulttuurin piirissä n. 600–300 eaa.

- dialektikot, sofistit, filosofit, reettorit, eristikot
- koulujen (kreik. *skholē*, ”vapaa aika”) synty, lukuisat koulukunnat
- lyhyessä ajassa mullistava ajattelun, tutkimuksen ja opetuksen kukoistus kreikkalaisessa kulttuurissa, etenkin Ateenassa
- filosofia, tiede ja tutkimus, politiikka ja oikeudenkäyttö
- todellisuuden, ihmisen ja yhteiskunnan luonnetta koskevan kyselevän ajattelun synty ja siitä kehittynyt ***dialektisen erimielisyyden*** perinne

Filosofian, tutkimuksen ja opetuksen ohella debatoitiin myös yhteiskunnassa aktiivisten vapaiden miesten (kansalaisten) kesken. Näissä uusissa käytännöissä historiallisesti uutta ja vaikuttavaa:

- **julkisuus** (että puhutaan ja debatoidaan julkisesti, esillä, *agoralla*, torilla)
- **avoimuus** (että periaatteessa kuka tahansa puhetaitoinen vapaa mies voi ottaa osaa debattiin; demokratian idean alkujuuri)
- **suorapuheisuus** (*parrhesia*, suoraan sanominen, totuuden puhuminen, parhaan oman käsityksen tai tiedon esittäminen jopa vaaran edessä)

Eli avoimesti, julkisesti ja suoraan puhuminen silläkin uhalla, ettei siitä koidu itselle hyvää (Sokrateen tapaan moni muukin kohtasi yhteisön vastustusta ja vihaa sekä oikeustuomion, karkotuksen tai väkivallan)

Syntyy siis:

kritiikin ja **itsekritiikin** perinne, jossa

ajattelu ja **toisinajattelu** ovat yhtä aikaa läsnä.

Vrt. myös eurooppalainen uskonto- ja kirkkohistoria eli kristinuskon kehitys, tulkintakiistat ja variaatiot

- jo kristinuskon synty erillisenä uskontona tapahtuu kriittisenä irtautumisena juutalaisuudesta, Nasaretilainen opettajana ja julistajana (Jeesus-kultti/nasaretilaisen lahko, 1. vuosisata jaa.)
- alusta lähtien tulkintakiistat eri seuraajayhteisöjen välillä, skismat, kristologiset kiistat jne., joita sittemmin kirkolliskokoukset ratkoivat
- katolisen ja ortodoksisen kirkon jakautuminen (suuri skisma 1000-luvulla)
- reformaatio 1500-luvulla ja protestanttisuuden jakautuminen edelleen lukuisiin suuntauksiin ja lahkoihin

Eli itsekritiikin ja uudistumisen dialektinen kreikkalainen perinne vaikuttaa ja siirtyy myös uskonnollisiin perinteisiin Euroopassa

Väittelemisen ja retoriikan opetuskäytön historiaa

- opetusyhteyksissä väittelyjä oli käytetty jo mahdollisesti ennen kreikkalaisia, mutta nykyinen väittelyperinne alkaa ennen kaikkea **roomalaisesta puhetaidon eli retoriikan opetuksesta**
- puhetaito oli tärkein ja arvostetuin taito oikeusjärjestelmässä ja politiikassa: oman/perheen tai asiakkaan asian ajaminen
- **roomalainen oikeus**: antiikin Rooman lainkäyttöllinen ja juridinen perinne (ja sen valtavat vaikutukset myöhempään eurooppalaiseen oikeusajatteluun); Kreikassa filosofia, Roomassa oikeus (lat. *iūs*; *iūra*, oikeustiede)
- lakikokoelmiakin oli, mutta oikeus kehittyi ennen kaikkea virkamiesten (preettorit, lat. *praetor*), juristien ja tuomarien tulkintojen myötä tapauskohtaisesti
- yksityisoikeuden muotoutuminen: kansalaisten/sukujen keskinäisten riitojen ratkaisu, kanteet, sopimussuhteet, omistussuhteet, taloussuhteet (lainajärjestelmä)

Reettorien ja asianajajien opetuksessa sovellettiin Ciceron korostamaa *in utramque partem* -ajattelutapaa ("molemmin puolin"): on perehdyttävä kiistan molempiin puoliin ja valmistauduttava puolustamaan kumpaakin kantaa, jotta saisi asiasta täydellisen kuvan ja kykenisi parhaaseen argumentaatioon

"Mielestäni todellinen ja **täydellinen puhuja**, ainoa oikea puhuja pystyisi Aristoteleen tapaan puhumaan **kaikista asioista puolesta ja vastaan** sekä esittämään kussakin **oikeudenkäynnissä kaksi vastakkaista näkemystä** Aristoteleen ohjeisiin tutustuttuaan tai kykenisi Arkesilaoksen ja Karneadeen tapaan torjumaan minkä hyvänsä hänelle esitetyn asian sekä yhdistämään tähän teoreettiseen tietämykseen ja kokemukseen retoriikan käytännön ja kaunopuheisen puhutavan. Eikä puhuja voi olla tarpeeksi ponnekas ja arvovaltainen, ellei hän ole saanut puhtia oikeusistunnoista, eikä kyllin hienostunut ja viisas ilman monipuolista oppineisuutta."

(Marcus Tullius Cicero, *Puhujasta* III.80)

Rooman valtakunnan jälkeen vapaa opillinen sivistys heikkeni ja sittemmin keskittyi teologiaan katolisen kirkon ylläpitämänä

Myöhäisantiikissa kirjallisen sivistyksen peruskäsitykseksi muotoutui ”**seitsemän vapaan taidon/taiteen**” (lat. *septem artes liberales*) järjestelmä, jaettuna kolmeen (*trivium*: grammatiikka, dialektiikka, retoriikka) ja neljään (*quadrivium*: aritmetiikka, geometria, musiikka, astronomia) korkeampaan tiedonalaan

Luostari- ja katedraalikoulujen rinnalle syntyi 1100-luvulta alkaen yliopistoja kokoamaan yhteen korkeinta opetusta; tyypillisiä opetusmuotoja olivat luennointi (*lectio*), keskustelu (*colloquium*) ja väittely (*disputatio*)

Väittelymuodosta tuli perusta myös tutkintojen saavuttamiselle (*pro gradu*, *pro doctoratu* jne.), virkaan pätevytykselle (*pro munere*) ja väittelemistä harjoiteltiin (*pro exercitio*) läpi yliopisto-opintojen. Sittemmin tutkinto- ja arvosanaväitöksiin alettiin suullisen disputaation oheen liittää pääteesien lyhyt kirjallinen tiivistelmä, dissertaatio eli väitöskirja (ks. esim. Turun Akatemian (1640–1828) väitöksistä: <http://www.duodecimlehti.fi/api/pdf/duo97513>)

Erilaisista väittelyin puolustetuista tutkintotasoista on käytännössä jäljellä enää **tohtorinväitös** (joskin joissain maissa myös muita tutkielmia pitää monilla aloilla puolustaa suullisesti)

Väittelyt nykykoulutuksessa

- puhe- ja väittelytaitojen perinteitä oli pidetty yllä etenkin oikeustieteellisessä (juristit), teologisessa (papit) ja politiikan alojen (julkinen elämä, poliitikot) yliopistokoulutuksessa
- suullinen esittäminen ja debatointi, myös suulliset tentit ja oman tulkinnan puolustamisen harjoittelu edelleen arvostettua monissa eurooppalaisissa yliopistoperinteissä (Ranska, Saksa, Espanja, Italia)
- väittely- ja puhetaitoharrastus on erityisen vahvaa angloamerikkalaisessa maailmassa; taustalla osin oikeusjärjestelmän englantilainen *common law* -perinne: tapaustulkinnat, maallikoista muodostetut valamiehistöt jne.
- myös parlamentaaristen (ja muiden poliittisten) väittelyiden perinne vahva Isossa-Britanniassa ja monessa Euroopan maassa
- sekä Isossa-Britanniassa että Yhdysvalloissa väittelyt ovat merkittävä ja arvostettu harrastusmuoto lukio- ja yliopistotasolla

ESIMERKKEJÄ kansainvälisestä väittelyperinteestä

British Parliament on Syria: https://www.youtube.com/watch?v=QnKKPwEX_ac

House of Commons (muuta esimerkkejä): <https://www.youtube.com/watch?v=4bhpXhxP-WU>

US Presidential Debates: <https://www.youtube.com/watch?v=855Am6ovK7s>

Oxford Union Debate on Islam (katkelma): <https://www.youtube.com/watch?v=d2DZ8bbxd8U>

World Universities Debating Championship (2016) finals: <https://www.youtube.com/watch?v=tngaDNSICpU>

Munk Debates: <https://www.munkdebates.com/>

Yhdysvalloissa:

Puhe- ja väittelyseuroja (retoriikka ja debatointi yleensä yhdessä) high schooleissa ja collegeissa sekä laajoja kansallisia järjestöjä, jotka järjestävät vuosittaisia turnauksia väittelyissä koulujen välillä, ks. esim.:

<https://blog.collegevine.com/a-guide-to-excelling-at-speech-and-debate/>

Suurin kattojärjestö National Speech & Debate Association (aiemmalta nimeltään National Forensic League):

<https://www.speechanddebate.org/>

Debate Central: <http://debate-central.ncpathinktank.org/>

Harvard College Debating Union: <https://www.hcdu.org/>

Isossa-Britanniassa:

English-Speaking Union, puhe- ja väittelytaitoyhdistys: <https://www.esu.org/>

Vanhojen yliopistojen debatti- ja puhetaidon seurat ovat merkittäviä instituutioita:

Oxford Union: <https://www.oxford-union.org/> (YouTube-kanava: <https://www.youtube.com/user/OxfordUnion>)

Cambridge Union: <https://cus.org/>

Tunnetut henkilöt poliitikoista tutkijoihin ja näyttelijöihin arvostavat kutsua tulla puhumaan seurojen kokouksiin (ks. esim. https://www.youtube.com/watch?v=H1_1NipGGMc)

(Tunnetut kansanedustajat osallistuvat myös väittelyihin, esim. [Socialism Debate](#))

Väittelyseurat merkittävä opintojen oheisharrastus (*extracurricular activity*), jota arvostetaan cv:ssä

Suurimmat kansainväliset kilpailut:

World Universities Debating Championships:

<https://www.worlddebating.org/>

https://en.wikipedia.org/wiki/World_Universities_Debating_Championship

<https://www.youtube.com/watch?v=7BiSO2yljP4>

World Schools Debating Championships:

<https://schoolsdebate.com/>

debatti ja dialogi oppimisen/opiskelun muotoina

molemmat voidaan nähdä

TUTKIMISENA, tutkivina prosesseina

argumentaatio

kriittinen ajattelu

tutkiva oppiminen

yhteistoiminnallinen oppiminen/opiskelu

Debatti vs. dialogi?

vastakkainasettelu on tarpeeton (myös opetuksessa)

- historiallisesti nämä ovat olleet pikemminkin yhtä kuin eri asioita (kreikkalaiset)
- käytännön tilanteissa debatin ja dialogin rajanveto on veteen piirretty
- hyvä debatti ei ole riita, vaan sen tavoite voi olla aivan samanlainen aiheen/ongelman/kysymyksen tutkiminen kuin dialogilla (niin opetusikäytössä kuin ylipäätään)
- varsinainen dialogin tarve syntyy vasta todellisesta erimielisyydestä tai näkökulmaerosta
- dialogin ja debatin olennainen ero: vain jälkimmäisessä retoriikka eli puhe- ja ilmaisutaito korostuu

Kriittinen ajattelu

edellyttää:

- ”reflektiivistä skeptisyyttä” eli epäilyn harkitsevaa käyttämistä → epävarmuuden ja avoimuuden sietämistä, pidättäytymistä arvostelmista siihen asti kunnes aihetta on tutkittu riittävästi
- kysyvää asennoitumista ja tutkivaa etenemistä
- omasta vallitsevasta mielipiteestä irtautumista ja pyrkimystä ottaa (väliaikaisesti) etäisyyttä omaan maailmankuvaan ja omiin moraalikäsitelmiin
- dialektista ajattelutapaa → vaihtoehtojen hahmottamista, vastaväitteiden keksimistä, erilaisten näkökulmien vertaamista, väitteiden purkamista ja uusien väitteiden rakentamista

Debatti ja dialogi voivat kumpikin toimia näiden pyrkimysten kannustimena, fokusoijana ja harjoittajana

Argumentaatiosta

- argumentaatio tarkoittaa väitteiden esittämistä ja perustelemista
- yksinkertaisimmillaan argumentti on siten: väite + perustelu
- argumentaatio on rinnasteista formaalin logiikan päättelylle, matemaattiselle todistelulle ja tieteelliselle päättelylle (kaikissa jotain johdetaan jostakin, jotain perustellaan jollakin):

premissit/oletukset	→	johtopäätös
aksiomat	→	teoreema
aineisto	→	päätelmät/tulokset
perustelut	→	väite/käsitys
- todellisessa argumentaatiossa on kuitenkin otettava huomioon myös yleisö ja konteksti, mikä tekee argumentaation rakenteesta monimuotoisemman

Argumentaatiossa pyritään *vakuuttamaan joku jostakin*

Argumentaatiossa on tällöin vähintään seuraavat osat:

- **väite** (*claim*): mitä (olen sitä mieltä, että)
- **perusteet, oikeutus** (*warrant*): miksi, millä perusteella väitän (näin on, koska)
- **näyttö** (*evidence, proof*): mitkä faktat, mitkä arvot, mihin vedoten peruste on pätevä (tiedetään, että / on syytä ajatella, että)
- **merkitys** (*impact*): mitä väliä/millä seurauksilla (tämä on tärkeää/ tällä on painoarvoa/ tämä on otettava huomioon, sillä)

Käytännön argumentaatio pyrkii yleensä vakuuttamaan jostakin *väitteestä/kannasta*, jossakin *aiheessa*, jonkin *yleisön*, jossakin *tilanteessa*

→ tällöin argumentaatiota on rakennettava analysoimalla:

- mistä aiheesta on kyse, mitä kaikkea siihen liittyy, mikä siinä on olennaista jne.
- kenet pitäisi vakuuttaa, millainen yleisö on, millaisia perusteita ja millaista perustelutapaa yleisö voi kunnioittaa jne.
- missä kontekstissa toimitaan, mitkä perusteiden lähteet ovat tässä asiayhteydessä/elämänpiirissä varteenotettavia jne.

”*Argumentatio*. Puhe, jonka tarkoituksena on saada todellisen tai kuvitteellisen keskustelukumppanin hyväksyntä tai hylkäys väitteelle tai normille (jonka totuuden tai pätevyyden ’puolesta’ tai jota ’vastaan’ argumentoidaan) palaamalla aukottomasti askel askeleelta jo yhteisesti hyväksytyihin väitteisiin tai normeihin.”

(Jürgen Mittelstrass (toim.): *Enzyklopädie Philosophie und Wissenschaftstheorie*; lainattu Sajama 2015, 2.)

”...palaamalla aukottomasti askel askeleelta jo yhteisesti hyväksytyihin väitteisiin tai normeihin.”

→ ts. on viime kädessä vedottava sellaisiin perusteisiin (tietoihin, normeihin, tulkintasääntöihin), jotka selvästi ja johdonmukaisesti liittyvät väitteeseen, ovat relevantteja asiayhteydessä ja jotka yleisö (esim. yhteisö, yleisö, päättäjät, vastapuoli, tuomarit tms. taho, joka asiassa pitää vakuuttaa) voivat hyväksyä

”Terminaatio”-perusteet: perimmäiset arvot ym.

Tärkeä näkökulma ja väline argumentin rakentamisessa ja analyysissa:

Mikä on syvin, perimmäinen, viimekätinen, perustavanlaatuisin peruste (jonka jälkeen ei enää tule muita eli jota ei enää voi tukea mihinkään vielä painavampaan perusteeseen)

Kun löytää terminaatioperusteita (joita voi toki olla samassakin argumentissa rinnakkain useampia), tietää, mikä on oman argumentin (tai analysoidun argumentin) vankin perusta.

Etsinnässä auttaa yksinkertaisesti kysymysten ketjuttaminen: kysytään aina uudelleen *miksi?* tai *mitä varten?* kunnes päädytään johonkin perimmäiseen syyhyn/päämäärään.

Uudempi argumentaatioteoria

- edelläkävijänä Stephen Toulmin, etenkin teos *The Uses of Argument* (1958; suom. *Argumentit. Luonne ja käyttö*, 2015)
- elävää argumentaatiota ei voi mallintaa formaalin logiikan muodossa, vaan käytännössä argumentaatio saa mutkikkaampia muotoja ja sen luonne vaihtelee elämänalueelta toiseen sekä kontekstista ja tilanteesta riippuen
- osuvia malleja argumentaation ja päättelyn käytännön muodoille ovat Toulminin mukaan esim. oikeudellinen argumentaatio ja lääketieteellinen diagnostiikka: lähtötiedot (alkuoletukset), uusi tiedonhankinta, alan tietoperusta, lähteet, todennäköisyyksiä koskeva harkinta, normit, yleisesti hyväksytyiksi oletetut käsitykset, ääneen lausumattomat taustaoletukset jne. sekoittuvat ja liittyvät joustavasti toisiinsa

Ks. lisää esim.

[Toulmin's structure of arguments](#) (Thomas Alspaugh)

[Toulmin argument model](#) (Purdue University, Online Writing Lab)

[The Toulmin method](#) (Laurel Nesbitt, Colorado State University)

Toulminin argumentaatiomallissa seuraavat osat (termeille annettu erilaisia suomennoksia; esim. Toulmin 2015; Kurki & Tomperi 2011; Sajama 2017):

väite (johtopäätös, *claim*) **C**

- puolustettava väite, käsitys, johtopäätös tms.

tieto, peruste (lähtötiedot, ensiperuste, *data, grounds*) **D**

- pohjatieto, faktat, jonka varassa jotain väitetään

oikeutus, perustelu (tae, takeet, *warrants*) **W**

- perustelu/selite sille, miksi peruste perustelee väitteen, mikä on linkki tiedon/perusteen ja väitteen välillä

taustatuki (tuki, *backing*) **B**

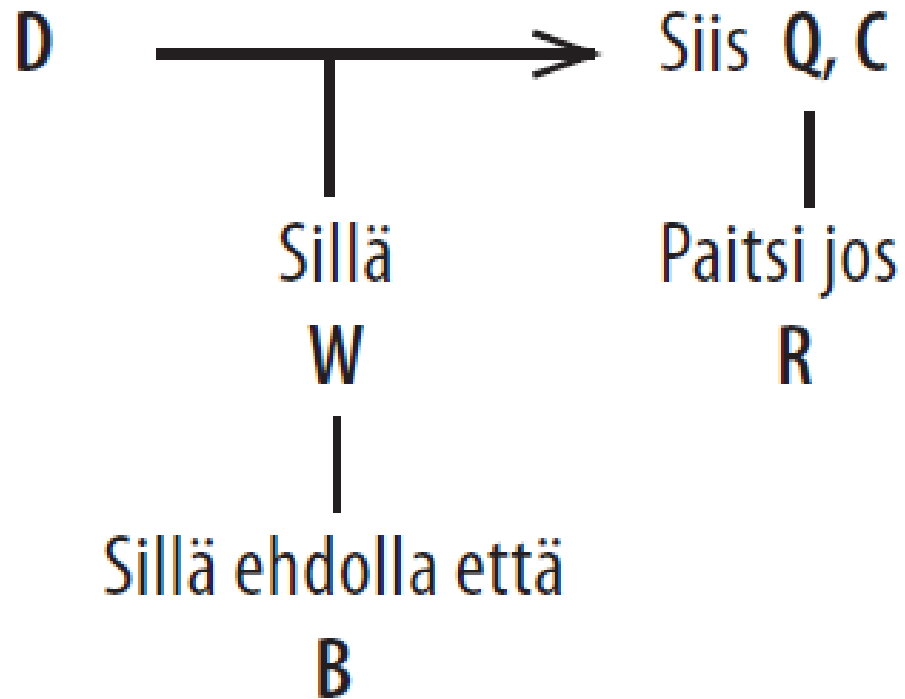
- taustaselitys oikeutukselle, oikeutuksen perustelu

tarkennus (laatumääre, *qualification*) **Q**

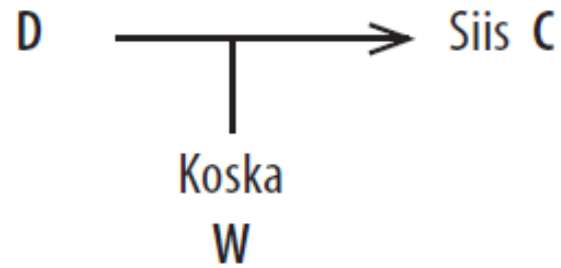
- täsmennys, rajaus, ehtojen kuvaaminen, modaaliteetti tms.

torjunta/varauma (*rebuttals*) **R**

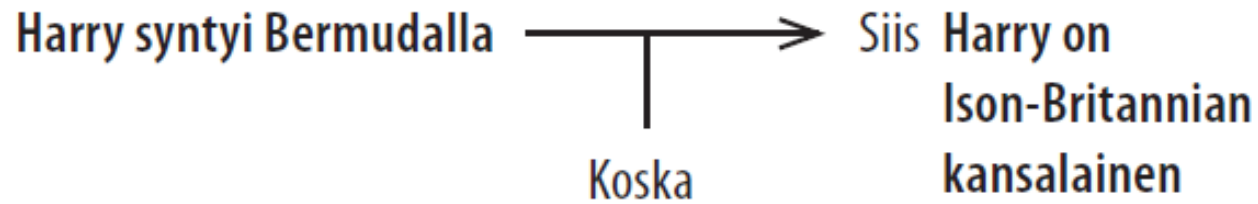
- vastaväitteiden ennakointi ja niihin vastaaminen, poikkeusten, varausten tai rajausten mainitseminen

Toulmin, argumentin perusrakenne (Toulmin 2015)

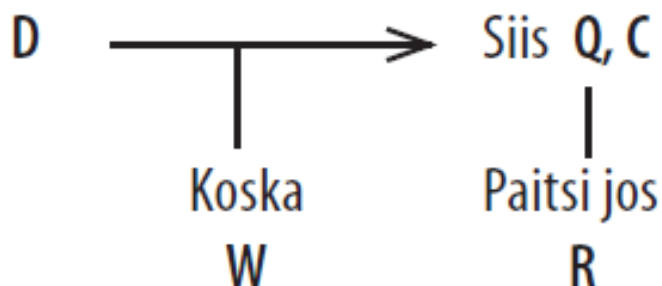

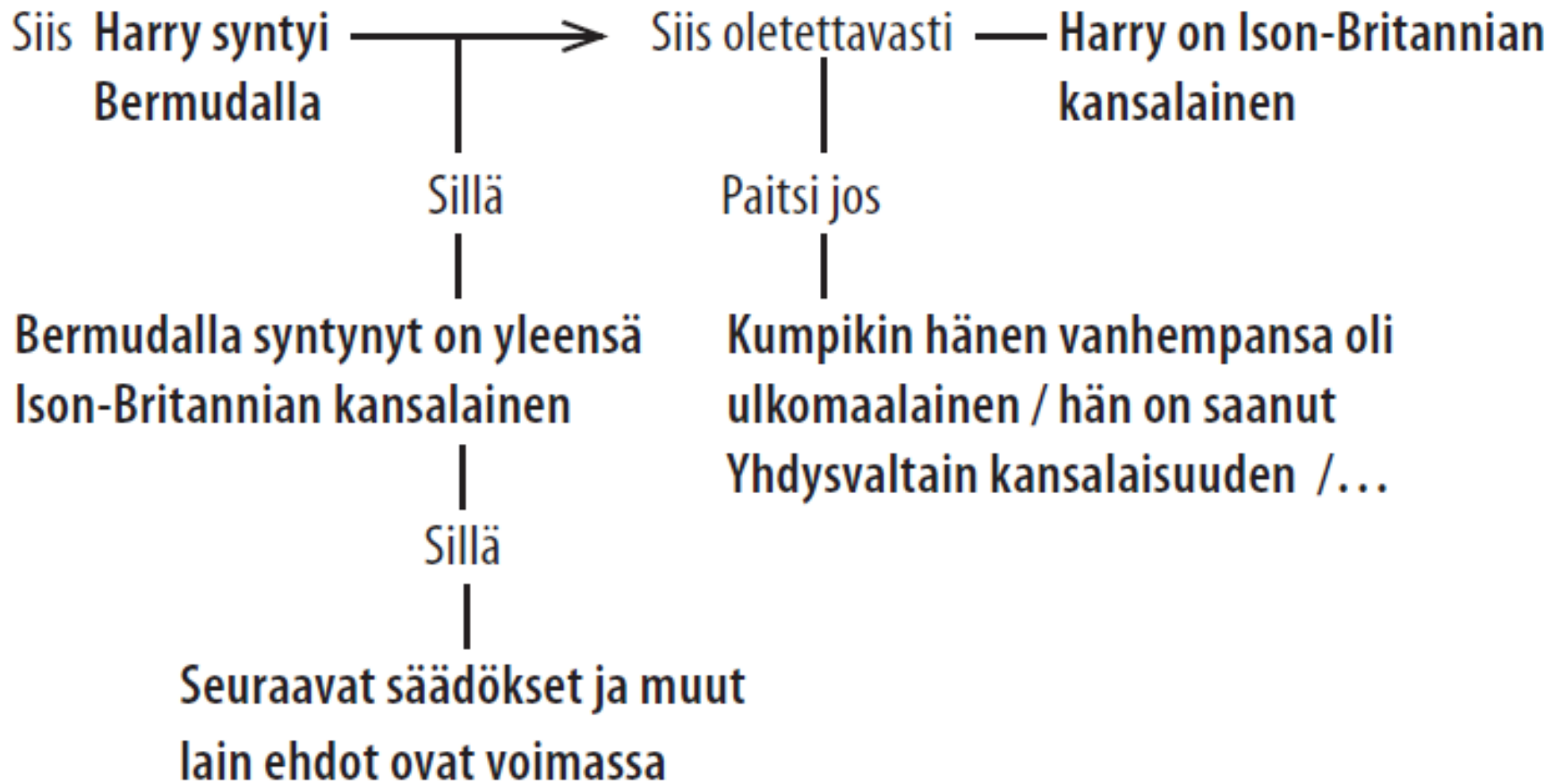
Tai esimerkiksi:

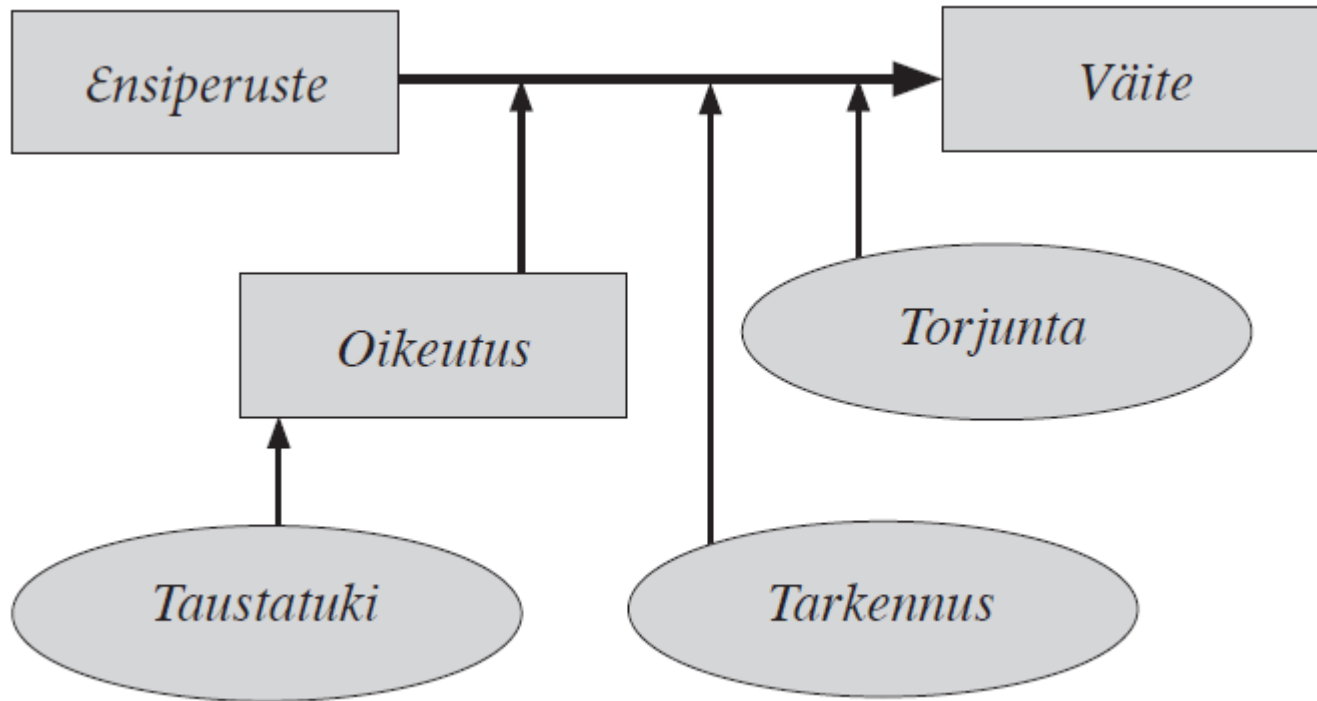

**Bermudalla syntynyt on
Ison-Britannian kansalainen**

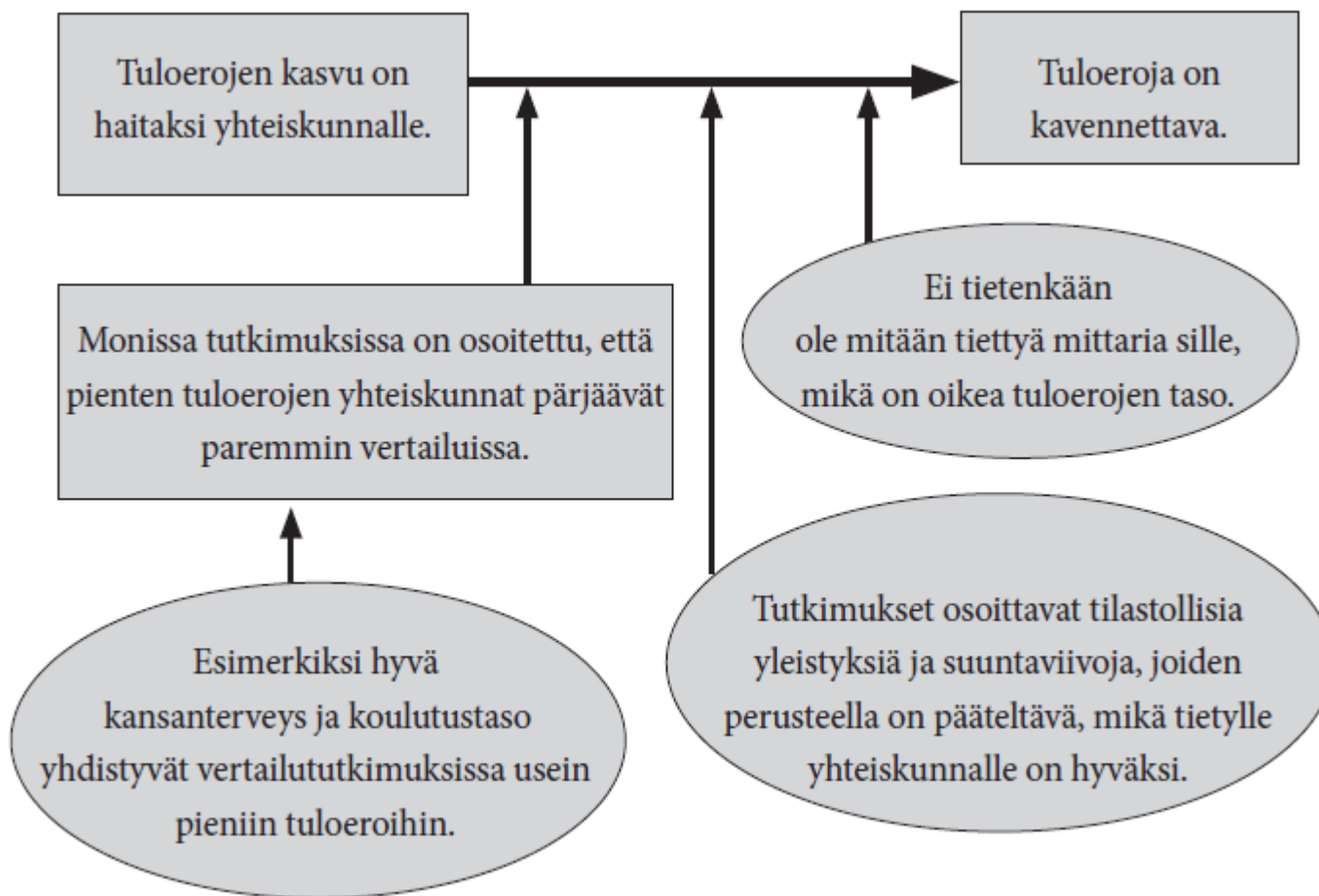
(Toulmin 2015)

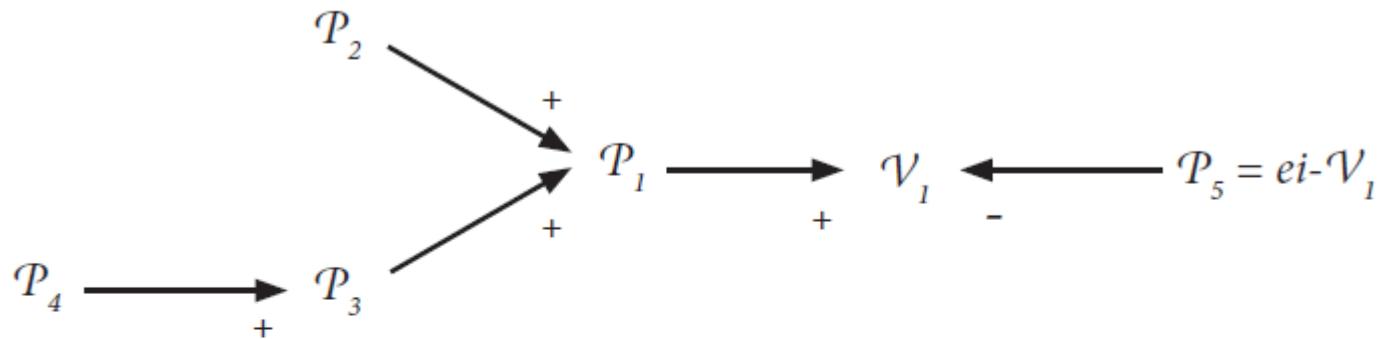

Toulmin, argumentin perusrakenne (Kurki & Tomperi 2011; Toulmin 2015)

Esimerkki argumenttirakenteesta poliittisessä argumentaatiossa

Toulminin mallin käyttäminen vaatii aikaa analysoida tai rakentaa (esim. kirjallista) argumentaatiota. Usein argumentaatiota voi kuvata yksinkertaisemmin. Esim. seuraavasti:

$\mathcal{V}_1 =$ väite; esim. ”Kaikkien hallinnon asiakirjojen pitää olla julkisia.”

$\mathcal{P}_{1,2,3}\dots =$ peruste; esim. $\mathcal{P}_1$ ”Kansalaisten on voitava tarkistaa hallinnollisten asiakirjojen sisältö.”, $\mathcal{P}_3$ ”Kansalaisvalvonnan mahdollisuus vahvistaa hallinnon laillisuutta.”, $\mathcal{P}_4$ ”Hallinnon laillisuus ja avoimuus ovat demokratiassa tärkeitä.”

$\mathcal{P}_5 =$ tässä vastaperuste eli samalla vastaväite ($ei-\mathcal{V}_1$); esim. ”Diplomaattiset, rikosoikeudelliset ja muuten arkaluontoiset asiakirjat on edelleen voitava salata määrätyn ajan.”

hyvinvoinnin vaaliminen
moraalisen huolenpidon
muoto

+

velvollisuutemme moraaliseen
huolenpitoon yhteydessä
älykkyyteen

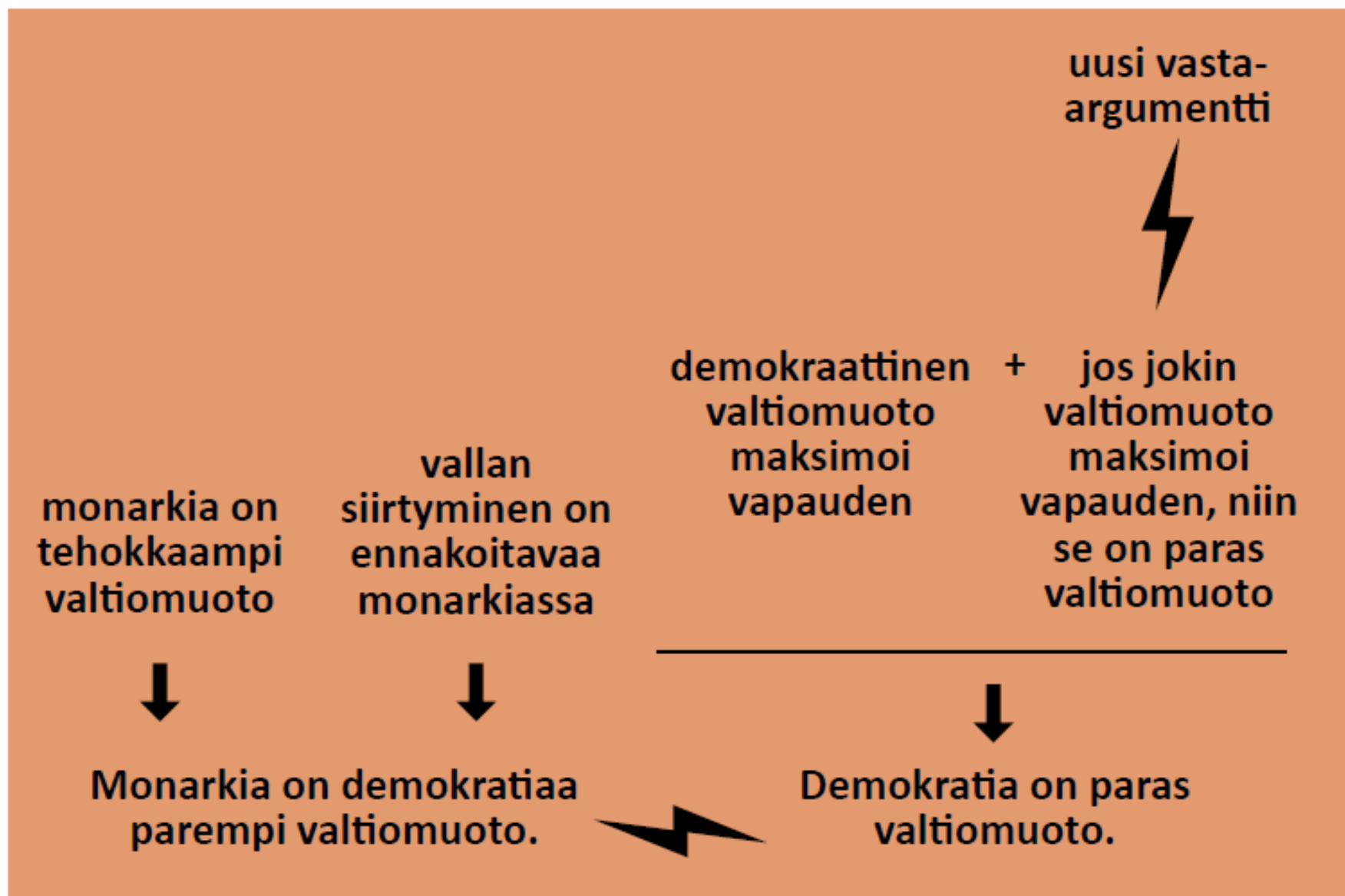
älykkyyden vuoksi
hyvinvointia on
vaalittava

joitain valaslajeja
uhkaa sukupuutto

Valaanpyynti pitää kieltää kokonaan

Päätelykaavioita ei tarvita silloin, kun tueksi esitettyjen perusteiden ja tuettavien väitteiden suhteet ovat itsestään selviä keskusteluun osallistuville. Niiden kirjaaminen ylös tässä kuvatulla tavalla joka kerta olisi myöskin turhan työlästä. Joissain tapauksissa ne kuitenkin ovat korvaamaton työkalu, joka voi auttaa argumentin esittäjäkin selventämään, mitä argumenttia hän on oikeastaan kehittämässä. Ne myös auttavat keskustelemaan selväjärkisesti ja kriittisesti juuri siitä argumentista, joka tarkkaan ottaen on esitetty.

Verkossa ja sovelluksissa on tarjolla myös suuri joukko erilaisia apuvälineitä väiterakenteiden ja suhteiden esittämiseen

Esim. ajatuskartat, miellekartat – monia sovelluksia

Esim. debattien jäsentämiseen tarkoitettut dynaamiset verkkosivut, kuten:

- Kialo: <https://www.kialo.com/>
- DebateGraph: <https://debategraph.org/>
(<https://debategraph.org/Stream.aspx?nid=674648&vt=ngraph&dc=focus>)
- Debate Map: <https://debatemap.app/>
- Debatebase: <https://idebate.net/resources/debatabase>
- DebateWise: <https://debatewise.org/>
- ProCon: <https://www.procon.org/>
- DebateHub: www.debatehub.net

Argumentaation opettamisessa sekä hyvät että huonot esimerkit ovat hyödyllisiä tarkastelun kohteita

Mielipidekirjoitukset ja etenkin ns. vieraskynä-asiantuntija-artikkelit ovat hyviä esimerkkejä (yleensä) selvästä argumentaatiosta, joten niitä voi tarjota opiskelijoille esimerkiksi argumentaation esittämisestä

Toisaalta some- ja verkkokeskustelut ovat myös täynnä argumentaatiota, mutta yleensä paljon vähemmän selkeässä muodossa, joten niitä voi tarjota opiskelijoille (varoittavana) esimerkkinä analysoitaviksi. Seuraavalla sivuilla esimerkit Suomi24-foorumin ”suorituksista”

”Tässä nimenomaisessa mRNA "älypöly" rokotuksessa olen sillätavoin rokotemyönteinen, että voin ottaa tuon rokotuksen, kunhan on viiden-kymmenen vuoden referenssikokeilut toteutuneet, eli tässätapauksessa rokottamiseen fanattisesti suhtautuvat, jotka ovat etulinjassa kiljuen ottamassa rokotuksen, toimikoot sitten koekaniineina.

Koska asialliset testit ovat jätetty koronan varjolla tekemättä, ja ihmiskuntaa ollaan ensimmäistä kertaa ruiskuttamassa mRNA:ta sisään, katsotaan sitten viiden-kymmenen vuoden aikajaksoa millaisia sivuoireita uskonnolliset fanaatikot, jotka kiljuvat rokottamisen puolesta, saavat.

Otan tuon jos siihen on tarvetta noin viide-kymmenen vuoden aikana.”

”Rokote on kyhätty neljässä kuukaudessa kasaan. Eläinkokeita ei ole ehditty tehdä, eikä sen kautta ihmiskokeitakaan. Normaali rokotteen koe- ja valmisteluajan on kerrottu eri virallisissa välineissä olevan viidestä kymmeneen vuotta.

mRNA on kokeellinen, joka on laajoissa eläinkokeissa aina epäonnistunut. Nyt se tungetaan ihmisiin kylmiltään.

Ottakaa ketkä haluatte. Itse en ota.

Rokote on iltasanomien ja iltalehden artikkeleiden mukaan tehty monistamalla abortoitujen sikiöiden soluja. Sekin vielä.”

Argumentaatiota rakennettaessa on mietittävä ja analysoitava ainakin (argumentaatiomalleilla tai ilman):

- **aihe** ja sen määrittely (**käsitteet**), rajausta, kuvaus
- oma **pääväite** eli kanta suhteessa aiheeseen
- **perustelut** (pääperusteet, lisäperusteet, oikeutusperusteet eli perustelujen syvempi oikeutus, mitä on perusteiden perustalla)
- **taustaoletukset** (monia itsestään selviä taustaoletuksia voi jättää ääneen lausumattomiksi, mutta joitain, etenkin tärkeimpiä, ei)
- **normit** (etiikka, politiikka, juridiikka jne.)
- **auktoriteetit** (keskeiset tahot joihin viittaaminen on relevanttia; normiauktoriteetit, tulkinta-auktoriteetit ja tutkimusauktoriteetit)
- **esimerkit**, havainnollistukset, konkretisoinnit
- vaihtoehtoiset, horjuttavat ja vastakkaiset näkökulmat eli **vastaperustelut** (joissa on niissäkin yllä mainitut aspektinsa, esim. vasta-auktoriteetit, vastaesimerkit, poikkeustapaukset, tulkinnalliset aukot ja epäselvyydet jne.)

Yhtä tärkeää kuin oman argumentin perusteiden rakentaminen on mahdollisten vastaväitteiden ennakointi:

- pitää analysoida argumentaatiota sekä **puolesta että vastaan**
- mitä kattavammin keksii mahdolliset **vastapuolen väitteet perusteineen**, kommentit ja kysymykset, sitä paremmin osaa ennakoida ja torjua ne
- **oman kannan heikkouksien löytäminen** osoittaa samalla ne kohdat, joihin on tärkeintä keksiä hyviä puoltavia perusteita
- **vastaväitteiden kumoaminen** on samalla oman kannan tukemista (vasta-argumenttien vasta-argumentit ovat oman kannan puoltoargumentteja)
- pointteja voi vaikka koota kaksisarakkeiseen taulukkoon tai kolmisarakkeiseen niin, että epäselvät/avoimet/harmaan alueen pointit kootaan keskelle

Väittelyyn tai argumentaatioon valmistautuminen ryhmän yhteistyönä on yhteistoiminnallista opiskelua:

- aiheen valinta ja alustava pohdinta
- aivoriihi, **tiedonvaihto** (ylös kirjaten): mitä jo tiedetään aiheesta, kenellä metatietoa (tietää, mitä tietoa etsiä ja mistä)
- **lähteiden** tunnistaminen, listaaminen ja etsiminen (ja vaihtaminen/kierrättäminen)
- **tehtävänjako** (etsivätkö kaikki yleisesti samoja taustatietoja vai jaetaanko vastuita tiimin sisällä tavalla tai toisella)
- jokaisen omaa **itsenäistä** työskentelyä
- tiedon **prosessointia yhdessä** tapaamisissa: tiedonvaihto, keskustelu, yhteenvedot, suunnittelu, täydennystarpeet
- lopullisen **argumentaation jäsentely**: esim. aihealueittain listauksina, argumenttikaavioina, miellekarttana tms.
- väittelyn/argumentaation **yhteispelin**, vastuunjaon, taktiikan miettiminen
- kunkin omien **puheenvuorojen** hahmottelu ja väittelyyn mukaan otettavien **muistiinpanojen** viimeistely

Tiimin/ryhmän yhteistyön viimeistely

- Kannattaa vielä varmistaa, että kaikki ymmärtävät aiheen ja sen piirteet samalla tavalla: Onko **yhteisymmärrys** keskeisten käsitteiden merkityksestä? Onko aiheen määrittely ja rajausta selvä? Eli mitä tarkkaan ottaen puolustetaan/vastustetaan?
- Kannattaa varmistaa, että kaikki olennainen **tieto** on siirtynyt muillekin eli ryhmän **yhteiseen käyttöön**: Ovatko kaikki perillä muiden tekemästä työstä ja toistensa hankkimasta tiedosta?
- Viime hetken **avoimet kysymykset** (esim. väittelyä edeltävinä päivinä): tarvittaessa sovitaan selkeä työnjako niiden tehokkaaksi selvittämiseksi
- Kommunikaation **selkeydestä** huolehtiminen: koska ja millä miten tehdään viimeiset yhteenvedot, kuinka muille välitetty, jos joku viime hetkessä löytää tai oivaltaa jotain uutta (esim. tapaaminen riittävän aikaisin ennen omaa debattisessiota)
- Väittelytilanteen **roolien** jakaminen: ainakin puheenvuorot, niiden sisältämät asiat ja esittämisjärjestys; onko lisäksi erityisiä jaettuja vastuualueita sisällöllisesti tai väittelystrategian suhteen tms.

Omien pointtien kirkastaminen:

- MITÄ? (*claim*)
  - MIKSI? (*warrant*)
  - MILLÄ NÄYTÖLLÄ? (*evidence*)
  - ENTÄ SITTEEN? (*impact*)
  - ja usein lisäksi: MISSÄ YHTEYDESSÄ? (*context*)
- periaatteessa voi ajatella, että nämä neljä (viisi) pointtia olisivat mukana myös jokaisessa yksittäisessä omaa kantaa puolustavassa osa-argumentissa (mutta käytännössä argumentaatio on hajanaista nopeasti etenevässä suullisessa argumentaatiossa tai väittelyssä)

(Ks. esim. <http://debate-central.ncpathinktank.org/start-winning-more-debates-now-master-the-fundamentals/>)

Väittelevän argumentaation ytimessä on *vertailevuus*:

ei pelkästään: meidän kantamme/ väitteemme/ ehdotuksemme/
lakialoitteemme on **hyvä**, koska...

eikä välttämättä: meidän kantamme on **paras**/ täydellinen/ ainoa
mahdollinen...

vaan: meidän kantamme on **parempi** kuin vastapuolen kanta, koska... /
meidän kannatamme ehdotus on **tarpeellinen ja riittävä**, koska...

- vertailevuus on väittelyn/argumentaation rakenteessa ja vastaanottajat tai yleisö harjoittavat jatkuvasti vertailua mielessään, päätyen ehkä lopulta jommallekummalle kannalle
- yleisö on saatava uskomaan, että **oman puolen kanta on vaihtoehtojaan parempi** (ei tarvita superlatiiveja, komparatiivi riittää)

Väittely- tai argumentaatiotilanteessa:

- Kiirehtimätön esiintyminen ja **selkeät, rauhassa esitetyt puheenvuorot**: hätäily häiritsee ajattelua ja asioiden muotoilua; tärkeää ei ole, kuka puhuu nopeimmin tai eniten tai kovimpaan ääneen, vaan se mitä sanotaan, joten kannattaa olla mieluummin rauhallinen ja huolellinen kuin kiihkeä ja päällekkäyvä (ja jos ajatus katkeaa, voi katsoa muistiinpanot ja tarvittaessa aloittaa kommenttinsa alusta)
- **Muistiinpanot**: pääasiat kannattaa tiivistää kompaktisti, jotta ne voi hahmottaa vilkaisulla (väittelyssä/keskustelussa ei ole aikaa selata kovin isoa tiedostoa tai muistiinpanonippua)
- **Reagointi**: kannattaa kirjata muistiin vastapuolen väitteitä, jotta voi palata/viitata niihin; jos jättää täysin reagoimatta, uskottavuus kärsii
- **Vertaileminen**: yleisöön ei tehoa parhaiten se, että vain toistaa omaa kantaa yhä uusine perusteineen, kannattaa koettaa tehdä vertailua vasta-argumentteihin: vastapuoli esitti, että... meidän kantamme on vahvempi, koska... (tietysti vertailun pitää olla tällöin perusteltu ja uskottava)
- Loppupuheenvuorot/**yhteenvedot**: jos mahdollista, niissä juuri kannattaa käyttää myös vertailevaa esitystapaa, joka osoittaa, että vastapuolen väitteet on kuultu, mutta oman kannan voi silti esittää vahvemerkiksi

Kaikki menetelmät ovat OSIA opetuksen keinojen joukossa ja opetusmuotojen ketjussa, niin myös debatti

Esim.

Opettaja pohjustaa jonkin aihealueen, jolla liikutaan → mietitään kiinnostavia kysymyksiä ja aidosti kiistanalaisia väitteitä → päätetään niistä jotkin väittelyiden aiheiksi → keskustellaan spontaaneista näkemyksistä → haetaan lisätietoa, tutkitaan taustoja, opiskellaan ryhmässä ja itsenäisesti → debatoidaan joukkueina → puretaan debatti ja reflektoidaan sitä → jatketaan teemasta ryhmäkeskustelulla → etsitään argumentit ja arvioidaan niitä yhdessä → kirjoitetaan pinnalle jääneet ajatukset itsenäisesti tai kirjoitetaan esim. mielipidekirjoitus teemasta tms.

Opettajan muistilista ("pienet" asiat usein tärkeimpiä):

- Mieti opetuksen aihealueelta riittävästi hyviä toimivia väittelyaiheita, joista valita: väitteen pitää olla relevantti aihepiirissä, johtaa syveneviin kysymyksiin, olla tasaisesti mahdollinen sekä puolustaa että vastustaa
- Orientointi, tutustuminen/ryhmytyminen ja lämmittely: keskustelkaa väittelemisen ideasta ja tarkoituksesta sekä mielikuvista ja ennakoasenteista, tehkää nimilaput, lämmitelkää pienillä harjoitteilla verryttelynä väittelyihin, muistakaa väittelyn draamallisuus ja leikillisuus
- Sääntöjen ja väittelyn kulun selkeä esittäminen
- Väittelyiden purku: yhteinen keskustelu esitetyistä argumenteista sekä väittelyn kulusta; sisältö JA muoto; opettajan tärkeää muistaa myös emotionaalinen ulottuvuus

Esim. diktaattori-harjoite (4-5 hengen ryhmät)

Yksi aloittaa: "Kun minä olen diktaattori niin säädän sellaisen lain, että/joka/tms., sillä..."

- kuka tahansa nopein toinen ryhmässä esittää laki-ideasta kiistävän/kyseenalaistavan kysymyksen, esim.: "Mutta ei se toimi, koska.../ Mutta entä jos.../ Mutta eihän silloin... / tms."
- Diktaattori vastaa lyhyesti ja koettaa puolustaa ehdotustaan yhdellä lauseella
- Vaihdetaan myötäsuuntaan seuraava diktaattori ja sama toistuu
- Jatketaan niin että kaikilla on ollut vuoronsa

Esim. argumentaatorivit (koko ryhmä)

- järjestäytyään kahteen tai kaksi kertaa kahteen (eli neljään) riviin, paririvit kasvokkain toisiaan vasten
- riveissä puolustetaan vastakkaisia (arvottuja) kantoja jossain aiheessa: esim. ”pääsykokeista pitäisi luopua ja valita opiskelijat yliopistoon vain yo-todistuksen perusteella”, ”opiskelijoiden opetuksesta antamien arvioiden pitäisi vaikuttaa opettajien palkkaan”
- hetki aikaa miettiä omalle kannalle perusteita
- jokainen rivissä vuorollaan (ja rivit vuorotellen) esittää yhden perusteen, mutta pyritään olemaan toistamatta jo sanottua, ts. on kuunneltava, mitä muut sanovat; jos mahdollista, voi myös reagoida toisen puolen esittämiin väitteisiin
- voidaan myös jatkaa rivien alusta uusi kierros
- lopuksi vaikka äänestetään: kyllä/ei/eos

Yksinkertaisissakin harjoitteissa tulee debatointiin kuuluvista piirteistä esiin mm.:

- vuorovaikutus, toisten/vastapuolen kuunteleminen
- reagointi, assosiatiivisuus, spontaanisuus
- draamallisuus, simulaatio, roolissa oleminen (sen sijaan, että edustettaisiin omaa ”todellista” mielipidettä)

Mutta varsinainen debatointi tai keskusteleva argumentaatio ja opponointi eroaa näistä tietysti siten, että sitä edeltää valmistautuminen, perehtyminen aiheeseen, sisältöjen opiskelu, muistiinpanot yms. → **ja tämä on opiskelemisen näkökulmasta keskeistä:** väittelyjä/debattia/suullista argumentaatiota ei reaaliaineessa harjoitella esiintymistaitojen vuoksi, vaan jotta opittaisiin (1) tietosisältöjä, (2) argumentaation rakentamista ja analyysia ja (3) argumentaatiotilanteita käytännössä

Esim. lyhyt demoväittely esim. n. 10 min (väitellään väittelystä)

Väittelyaihe:

”Väittely on hyvä opetus/opiskelumenetelmä”

Jaetaan ryhmä kahtia (vasen/oikea)

Vasen: puolesta / Oikea: vastaan

Puheenvuoroa pyydetään viittaamalla

Ensimmäiset kuusi puheenvuoroa (3 per puoli, aloittaen puoltajista) jaetaan vuorotellen, sen jälkeen viittausjärjestyksessä

1 minuutti valmistautumisaikaa mieltä (ja kirjoittaa muistiin)

Debatoinnin/ väittelyn/ argumentaation käytössä (kuten kaikissa opetustavoissa) on hyvät ja huonot puolensa

→ miten siis hyviä puolia tuetaan ja huonoja torjutaan?

Väittely voi korostaa esiintymiskykyä, show-taitoja, performanssia, populistista esiintymistä, tunteisiin vetoamista jne. asiasisällön ja asiantuntemuksen sijasta; väittely toimintamuotona sopii paremmin yhdenlaisille persoonallisuuksille ja huonommin toisille

→ on siis tärkeää korostaa opetuskäytössä sen sijaan **sisällöllistä tietämystä** ja **rationaalista argumentaatiota**; myöskään **arvioinnissa** ei kiinnitetä huomiota esiintymistaitoihin vaan **asia-argumentointiin**; **kirjalliset tuotokset** kurssisuorituksen osana antavat mahdollisuuden esittää aiheista opittua ja omaa ajattelua myös kirjallisessa muodossa

Väittely voi kärjistää ja yksinkertaistaa asioita, antaa tilaa mielipiteille tiedon sijasta, korostaa konfliktia kompromissien sijaan sekä luoda mustavalkoista kuvaa ilmiöistä

→ on siis tärkeää tiedostaa, että väittelytilanne on vain **yksi osa kokonaisuudesta**, johon kuuluu väittelyihin **valmistautuminen** monipuolisena perehtymisenä aiheeseen, kurssin **muut sisältökeskustelut** sekä **väittelytilanteita seuraava purku ja aiheen jatkokäsittely yhteisessä keskustelussa** pohtien ja tasapainottaen kokonaiskuvaa aiheista

Opiskelumuotona debatoinnin ja väittelyn ytimessä on rationaalinen argumentaatio ja aihepiirin sisällöllinen tietämys

Huomio kannattaa suunnata väittelyn ulkoisen muodon korostumisen sijaan **argumentaatioon** ja sen rakentamiseen

Debatoiva keskustelu tai väittely on argumentaation suullisen esittämisen muoto, joka motivoi (ja vaatii) valmistautumaan huolella eli opiskelemaan tehokkaasti johonkin aihepiiriin syventyen

Debatointiin, opponointiin, puolustamiseen tai väittelyyn valmistautuminen edellyttää siten argumenttien analyysia ja **tiedollista oppimista**

Hyvään argumentaatioon ei ole oikotietä: jos haluaa väittää jotakin jostakin hyvin, tietopohjan aiheesta on oltava vankka

Lopuksi loppuverryttely: väitellään (tai ainakin keksitään argumentteja puolesta ja vastaan)

”Retoriikka on hyödyllistä seuraavasta syystä: totuus ja oikeus ovat luonnostaan vahvempia kuin niiden vastakohtat, joten jos päätökset eivät ole sellaisia kuin pitäisi, syy tappioon on välttämättä puhujissa itsessään, mikä on moitittavaa.”

(Aristoteles, *Retoriikka* I.1. 1355a22)

Kommunikaatio: utopia ja todellisuus

Utopia: ideaalinen puhetilanne

- viisaimmat ajatukset ja parhaat argumentit voittavat aina, kaikkia kuullaan & kaikki saavat puhua samalla painoarvolla, kommunikaation demokratia vallitsee

Todellisuus: kommunikaatiokaaos ja eriarvoisuus

- viestintä pysyvästi epäselvää, epätasaisesti jakautunutta, eriarvoista, taidot ja välineet ja foorumit eritasoisesti ihmisten/ryhmien hallussa
- ➔ utopiaa pitää tavoitella (esim. deliberatiivinen demokratia, dialoginen kulttuuri, tasapuolinen media jne.), mutta viestintää ja yhteiskuntaa ei voida muuttaa täysin ihanteelliseksi
- ➔ siksi on tärkeää pyrkiä tukemaan jokaisen kykyä esittää oma näkökulmansa parhaalla mahdollisella tavalla eli harjoittaa taitavan argumentaation ja esittämisen taitoja

Kirjallisuutta

Kurki, L. & Tomperi, T.: *Väittely opetusmenetelmänä. Kriittisen ajattelun, argumentaation ja retoriikan taidot käytännössä* (2011)

Kakkuri-Knuuttila, M.-L. (toim.): *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot* (useita painoksia)

Toulmin, S.: *Argumentit. Luonne ja käyttö* (2015)

Tomperi, Korhonen & Mielityinen: [Debate as a pedagogical practice: A case study from Finland on teaching international law](#). *Jour of Legal Education* 72(1), 2024.

Cirlin, A.: [Academic debate and program development for students and teachers around the world. An introductory textbook, handbook and sourcebook](#) (2019)

Govier, T.: *A Practical Study of Arguments* (useita painoksia)

Weston, A.: *A Rulebook for Arguments* (useita painoksia)

Freeley, A. & Steinberg, D.: *Argumentation and Debate. Critical Thinking for Reasoned Decision Making* (useita painoksia)

Siitonen, A. & Halonen, I.: *Ajattelu ja argumentointi* (1997)

Wikipedia: "[Argumentation theory](#)"